

Λιτότητα vs Αυστηρότητας

Αυτό που ονομάζουμε εμείς λιτότητα, οι ξένοι το περιγράφουν με μια άλλη λέξη, κι αυτή ελληνικής ετυμολογίας: *austerity*. Μάλιστα, το γνωστό λεξικό **Merriam-Webster** ανέδειξε την λέξη αυτή *Λέξη της Χρονιάς* για το 2010. Νομίζω ότι οι ξένοι έχουν επιλέξει πιο σωστά από εμάς καθώς η «αυστηρότης» είναι πιο κοντά στο πνεύμα των πολιτικών που περιγράφει η συγκεκριμένη λέξη απ' ότι το «λιτότητα». Θα μου πείτε: Τι σημασία έχει; Νομίζω ότι έχει.

Η λιτότητα, ιδίως σε μια εποχή που (τουλάχιστον έως πρότινος) τείναμε να αγοράζουμε πράγματα που ούτε ανάγκη είχαμε ούτε και ικανοποίηση διαρκείας μας έδιναν (πέραν μιας στιγμιαίας ρηχής χαράς την στιγμή της αγοράς), είναι *αναμφισβήτητη αρετή*. Πρώτος ο Thorstein Veblen ανέλυσε, το 1899, με καυστικό και προφητικό τρόπο, την ανάδυση της βιομηχανίας μη ικανοποιήσιμων επιθυμιών ως κυρίαρχο μηχανισμό κοινωνικής αναπαραγωγής, από τον οποίο τίποτα το καλό δεν μπορεί να προκύψει για τις κοινωνίες μας. Το βιβλίο του είχε τον αριστουργηματικό τίτλο [The Theory of the Leisure Class](#) (Η Θεωρία της Κοινωνικής Τάξης της Καλοπέραςης) και αποτέλεσε προάγγελο της καταναλωτικής ορμής που εγκαινίασε η μαζική παραγωγή τύπου Ford. Μετά ήρθε η Κρίση του 1929, ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και, μόλις στα τέλη της δεκαετίας του '50, επέστρεψε ο ξέγνοιαστος καταναλωτισμός. Τότε ήταν που ο John Kenneth Galbraith, ανατρέχοντας στον Veblen, έγραψε (το 1958) το μνημιώδες [The Affluent Society](#) (Η Κοινωνία της Αφθονίας). Παρομοιάζοντας τους ανθρώπους με χάμστερ που τρέχουν πάνω στον τροχό του καταναλωτισμού όλο και πιο γρήγορα, χωρίς όμως να πηγαίνουν πουθενά (χωρίς δηλαδή να ικανοποιούνται πραγματικά), ο Galbraith ανέδειξε τον πειστικό τρόπο πως η καλλιέργεια ανεκπλήρωτων προτιμήσεων στην ψυχή μας πάει χέρι-χέρι με την υποτίμηση, ακόμα και την εξαφάνιση, των δημόσιων αγαθών τα οποία (κι εδώ έγκειται η ειρωνία) είναι τα μόνα που μπορούν πραγματικά να μας ικανοποιήσουν. Υπό αυτήν την έννοια, λοιπόν, η λιτότητα αποτελεί αρετή.

Τι σχέση όμως έχει αυτή η έννοια της λιτότητας με αυτό που σήμερα χαρακτηρίζει την συγκεκριμένη οικονομική πολιτική των ημερών; Καμία! Όταν ένας πολιτικός, ή ένας οικονομολόγος, αναφέρεται στην «λιτότητα» (λέγοντας π.χ. ότι «αποτελεί μονόδρομο»), δεν εννοεί την ανάγκη ενός συμπεριφορικού απεγκλωβισμού από τον καταναλωτισμό. Εννοεί κάτι πολύ ιδιόμορφο και συγκεκριμένο: Την μείωση των ελλειμμάτων του κράτους μέσω ενός συνδυασμού περικοκής δαπανών και επί πλέον φορολογικών εσόδων *με στόχο την χαλιναγωγήση του δημόσιου χρέους*. Με άλλα λόγια, αφορά στην λιτότητα του δημοσίου τομέα και μόνο. Γιατί «και μόνο»; Εξ ορισμού! Σκεφτείτε το: Όταν το Δημόσιο μειώνει τις δαπάνες του, η πολιτική «λιτότητας» θα πετύχει τον στόχο της (την συγκράτηση του δημόσιου χρέους) *μόνο εάν*, παράλληλα, *οι ιδιώτες αυξήσουν τις δαπάνες τους*. Γιατί πρέπει οι ιδιώτες να αυξήσουν τις δαπάνες τους για να πετύχει η λιτότητα;

Ο λόγος είναι απλούστατος: Επειδή το Εθνικό Εισόδημα (π.χ. αυτό που λέμε ΑΕΠ) δεν είναι τίποτα άλλο από το άθροισμα δημόσιων και ιδιωτικών δαπανών. Άρα, αν η μείωση των δημόσιων δαπανών δεν οδηγήσει στην αύξηση των ιδιωτικών δαπανών, τότε το άθροισμα δημόσιων και ιδιωτικών δαπανών (το ΑΕΠ) θα *μειωθεί*. Κι αν μειωθεί, τότε θα έχουμε μείωση και των φορολογικών εσόδων, με αποτέλεσμα να αποτύχει η πολιτική «λιτότητας» όσον αφορά τον βασικό της στόχο που είναι η χαλιναγώγηση του χρέους (καθώς θα έχουμε την γνωστή, σε όλους πλέον, «υστέρηση δημόσιων εσόδων»).

Κανένας οικονομολόγος δεν διαφωνεί σε αυτό. Εκεί που έγκειται η διαφωνία είναι στο τι θα συμβεί στις ιδιωτικές δαπάνες εάν, ιδίως εν μέσω Κρίσης, μειθούν οι δημόσιες δαπάνες. Από την μία έχουμε την σχολή σκέψης που λέει ότι η μείωση των δημόσιων δαπανών, με παράλληλη μείωση των μισθών στον ιδιωτικό τομέα και «διαρθρωτικές αλλαγές» που «λύνουν» τα χέρια των επιχειρηματιών, θα δώσει το «κουράγιο» στους τελευταίους να προβούν σε επενδύσεις οι οποίες, αμέσως μετά, αυξάνοντας τις προσλήψεις (έστω και με χαμηλότερους μισθούς) θα περάσουν το πνεύμα αισιοδοξίας στους καταναλωτές ώστε να αρχίσουν να αγοράζουν ξανά. Από την άλλη, έχουμε την αντίθετη σχολή οικονομικής σκέψης που θεωρεί πως οι επιχειρηματίες, όσο μειώνονται εν μέσω Κρίσης οι δημόσιες δαπάνες και οι μισθοί στον ιδιωτικό τομέα, τόσο περισσότερο πανικοβάλλονται και απέχουν από επενδύσεις, με αποτέλεσμα την καθίζηση του ΑΕΠ και την αποτυχία της πολιτικής «λιτότητας».

Προφανώς, η «λιτότης» δεν είναι το ζήτημα. Ούτε οι θιασώτες των πολιτικών «λιτότητας» θέλουν πραγματική λιτότητα (από την στιγμή που προσεύχονται να αυξήσουν τις δαπάνες τους επιχειρηματίες και καταναλωτές) ούτε και οι αντίπαλοί τους. Η μόνη τους διαφορά αφορά στο *πως* θα ανατραπεί η «λιτότητα» που δημιουργεί τη Κρίση. Πως θα αυξηθούν οι ιδιωτικές δαπάνες με τρόπο μεσομακρο-πρόθεσμα βιώσιμο. Οι μεν ζητούν να περιοριστούν δραστικά οι υπηρεσίες και τα εισοδήματα των πιο ευάλωτων κοινωνικά ομάδων (γιατί αυτές πλήττονται από τις απολύσεις στο Δημόσιο, τις μειώσεις συντάξεων, την περιστολή των κρατικών κονδυλίων για την Παιδεία κλπ) ενώ οι δε υποστηρίζουν ότι αυτή η «αυστηρότητα» δεν είναι μόνο κοινωνικά άδικη αλλά και οικονομικά αναποτελεσματική (καθώς, τελικά, το χρέος δεν συμμαζεύεται λόγω της κατάρρευσης των φορολογικών εσόδων).

Ας αφήσουμε λοιπόν την αρετή της λιτότητας στους μόνους που νοιάζονται για αυτήν πραγματικά: στους οικολόγους (που θεωρούν ότι αποτελεί τον μόνο τρόπο να σώσουμε τον πλανήτη). Όλοι οι υπόλοιποι αγωνιούμε για το τέλος της λιτότητας. Και διαφωνούμε για το εάν αυτό θα επιτευχθεί μέσω «αυστηρότητας» ή πολιτικών μακρο-οικονομικής επέκτασης.